

Европейска
комисия

Вашите права на социална сигурност

в Испания

Информацията, предоставена в настоящия наръчник, е подготвена и актуализирана в тясно сътрудничество с националните кореспонденти на Системата за взаимно информиране за социалната закрила (MISSOC). Повече информация за мрежата MISSOC е достъпна на адрес: <http://ec.europa.eu/social/main.jsp?langId=bg&catId=815>

Настоящият наръчник предоставя общо описание на режима на социална сигурност в съответните държави. Допълнителна информация можете да получите от други публикации на Системата за взаимно информиране за социалната закрила (MISSOC), които са достъпни на горепосочената интернет страница. Също можете да се свържете с компетентните органи и институции, посочени в приложение към настоящия наръчник

Европейската комисия и всички лица, действащи от името на Комисията, не носят отговорност за ползването на информацията, която се съдържа в настоящата публикация.

СЪДЪРЖАНИЕ

Глава I: Въведение, организация и финансиране	5
Въведение.....	5
Организация на социалната закрила.....	6
Финансиране.....	7
Глава II: Здравни грижи	9
Кога имате право на здравни грижи?	9
Какво е покритието?	10
Как се осъществява достъпът до здравни грижи?	10
Глава III: Парични обезщетения за болест	12
Кога имате право на парични обезщетения за болест?	12
Какво е покритието?	12
Как се осъществява достъпът до парични обезщетения за болест?.....	13
Глава IV: Обезщетения за майчинство и бащинство	14
Кога имате право на обезщетения за майчинство или бащинство?	14
Какво е покритието?	14
Как се осъществява достъпът до обезщетения за майчинство и бащинство?	15
Глава V: Обезщетения за инвалидност.....	16
Кога имате право на обезщетения за инвалидност?	16
Какво е покритието?	17
Как се осъществява достъпът до обезщетения за инвалидност?	18
Глава VI: Пенсии и обезщетения за старост	19
Кога имате право на обезщетения за старост?	19
Какво е покритието?	20
Как се осъществява достъпът до обезщетения за старост?.....	21
Глава VII: Обезщетения за преживели лица	22
Кога имате право на обезщетения за преживяло лице?	22
Какво е покритието?	23
Как се осъществява достъпът до обезщетения за преживели лица?.....	24
Глава VIII: Обезщетения при трудови злополуки и професионални болести.....	25
Кога имате право на обезщетения за трудови злополуки и професионални болести?	25
Какво е покритието?	25
Как се осъществява достъпът до обезщетенията за трудови злополуки и професионални болести?	26
Глава IX: Семейни обезщетения	27
Кога имате право на семейни обезщетения?	27
Какво е покритието?	27
Как се осъществява достъпът до семейни обезщетения?	27
Глава X: Безработица	28
Кога имате право на обезщетения за безработица?.....	28
Какво е покритието?	29
Как се осъществява достъпът до обезщетения за безработица?	30
Глава XI: Минимални средства	31
Кога имате право на обезщетения във връзка с минимални средства?.....	31
Какво е покритието?	32
Как се осъществява достъпът до обезщетения за минимални средства?.....	33
Глава XII: Дългосрочни грижи.....	35
Кога имате право на дългосрочни грижи?.....	35
Какво е покритието?	35
Как се осъществява достъпът до дългосрочни грижи?	36

Приложение: Полезни адреси и интернет страници37

Глава I: Въведение, организация и финансиране

Въведение

Социалноосигурителната система в Испания има две нива или типове закрита: зависеща от вноски система и независеща от вноски система.

Система, зависеща от плащане на вноски

В социалноосигурителната система на Испания съществуват два типа зависещи от вноски системи:

- обща схема, приложима за всички заети лица, без покритие по специални схеми, както и някои категории държавни служители, и
- три специални схеми за: самостоятелно заети лица, миньори, морски служители (моряци и рибари).

Учениците и студентите са осигурени по специален осигурителен план (училищна застраховка). Съществува и специална схема със заплащане на вноски, предназначена за държавни служители.

Система, независещи от плащане на вноски

Нуждаещите се лица, които са в особено положение, както и лицата, чиито приходи са под предвидения от закона минимум, имат право на независещи от вноски обезщетения. Те могат да имат право за това дори и никога да не са плащали социалноосигурителни вноски, или да са плащали такива, но да нямат право на съответното обезщетение съгласно зависещата от вноски схема.

Обезщетенията, независещи от плащане на вноски, включват:

- медицинско подпомагане;
- пенсия и помощи за инвалидност;
- специални помощи за безработни лица (*subsídio por desempleo*);
- семейни помощи.
- независещи от вноски помощи за майчинство (*subsídio por maternidad de naturaleza no contributiva*) (не са основани на оценка на дохода)

Освен това, определени ограничени категории лица имат право да претендират за допълнителни обезщетения от централните или местните власти. Социални помощи се предоставят предимно на възрастни лица и лица с увреждания.

Доброволно осигуряване

Испанската система предоставя възможност за сключване на специални доброволни споразумения със социалноосигурителните служби с цел запазване, а в някои конкретни случаи и удължаване, на правата за обезщетения за социална сигурност.

В определени случаи това може да означава абонамент за съответната социалноосигурителна схема, в зависимост от професията на лицето. В подобни случаи осигурителните вноски се плащат изцяло от лицето вносител.

Регистрация

При първоначално постъпване на пазара на труда в Испания, лицата трябва да се регистрират в социалноосигурителната служба и да се включат към осигурителната схема за професията си. Това трябва да се случи в рамките на определен срок. Самостоятелно заетите лица трябва да направят това сами; в останалите случаи това е задължение на работодателя.

Регистрацията в социалноосигурителната служба е задължителна. Тя се прави само веднъж, когато лицето започне работа за първи път, и е валидна за целия период на заетост.

След регистрацията всяко лице получава регистрационна карта с личните си данни и персонален социалноосигурителен идентификационен номер. Тази карта е валидна за целия живот на лицето и се използва за всички взаимоотношения със социалноосигурителната система и трябва да се пази много внимателно.

Никой няма право на едновременно осигуряване по две социалноосигурителни схеми за една и съща професия. След като лицето се регистрира за определена социалноосигурителна схема и започне работа, то започва да плаща социалноосигурителни вноски и става автоматично осигурено. Промените в заетостта на лицето – например смяна на работата или период на безработица – имат влияние върху статуса на осигуряване. Периодите, в които лицето работи и плаща вноски се наричат „*altas*“, а тези, в които не работи – „*bajas*“.

По принцип, за да има право на обезщетения, всеки трябва да работи и да плаща вноски. Въпреки това съществуват редица ситуации, които се приемат за осигурителен период („*alta asimilada*“), въпреки че лицето не е активно заето.

Подобно, в случай че са изпълнени определени условия, лица, които не плащат вноски, могат да имат право на пенсия за старост, пенсия за трайна неработоспособност (пълна неработоспособност или тежка инвалидност), както и обезщетения в случай на смърт и обезщетения за преживели лица (освен помощ за разходите за погребение).

Специален режим за държавните служители

Държавните, военните и другите служители на публичния сектор са осигурени по специален социалноосигурителен режим, въпреки че някои категории държавни служители спадат към общия социалноосигурителен режим.

Този специален режим обхваща:

- професионалните държавни служители;
- професионалните военни служители;
- съдебните чиновници и служителите на законодателната власт, както и други държавни или конституционни органи, в случай че е определено от закона.

Организация на социалната закрила

Испанската социалноосигурителна система се управлява от следните организации.

Общата социалноосигурителна каса (*Tesorería General de la Seguridad Social – TGSS*) съхранява регистрациите на фирмите, служителите и самостоятелно

заетите лица, следи техния статус на заетост и социалноосигурителните вноски, събира социалноосигурителни вноски и изплаща всички обезщетения. Тя също управлява Фонд социалноосигурителен резерв.

Националният социалноосигурителен институт (*Instituto Nacional de la Seguridad Social – INSS*) отговаря за предоставянето и изчислението на всички парични обезщетения по всички схеми (с изключение на специалната схема за морски служители, независещите от вноски помощи за старост и инвалидност и обезщетенията за безработица) и всички семейни обезщетения (по всички схеми, включително специалната схема за морски служители).

Социалният институт за морски служители (*Instituto Social de la Marina – ISM*) изпълнява двойни функции. Той отговаря както за социалните въпроси на морския и рибарския сектори, така и за управлението на специалната социалноосигурителна схема за морските служители.

Здравните грижи се управляват от здравните служби на Автономните области, а в Сеута и Мелия – от Националният институт по здравеопазване (*Instituto Nacional de Gestion Sanitaria – INGESA*).

Институтът за хора в старческа възраст и социални услуги (*Instituto de Mayores y Servicios Sociales – IMSERSO*) управлява пенсиите, изплащани по системата, независеща от вноски, обезщетенията за възрастни и инвалидност, както и сродните социални дейности в рамките на Автономните области. Той също отговаря за схемите за дългосрочни грижи.

Държавната агенция по заетостта (*Servicio Público de Empleo Estatal – SPEE*) управлява и контролира обезщетенията за безработица. Чрез Бюрата по труда (*Oficinas de Empleo*) тя отговаря и за развитието на политиките за заетост съвместно с Автономните области.

Конкретните схеми за държавни служители се управляват от специални държавни организации.

Жалби

Всеки, който не е съгласен с решението на социалноосигурителната организация, може да подаде жалба към тази организация в срок от тридесет дни след обявяване на решението. В случай че организацията отхвърли жалбата, има възможност за подаване на жалба към местния социалноосигурителен съд (*Juzgado de lo social*). Следващата стъпка е внасяна на жалба във Върховния областен съд на Автономната област, към която принадлежи Социалноосигурителният съд.

Финансиране

След като дадено лице започне работа, той или тя започва да плаща социалноосигурителни вноски. Те се изчисляват като процент (размер на вноската) от осигурителната база. Осигурителна база и размерът на вноската се определят всяка година от правителството.

В общата осигурителна схема осигурителната база е приблизително равна на реалната работна заплата на служителя. Съществува обаче базисна ставка, която е равна на гарантираната минималната заплата (*SMI*), увеличена с една шеста за

работещите на пълно работно време и таван, който е равен на малко повече от петкратната гарантирана минимална работна заплата.

За самостоятелно заетите лица съществуват фиксирани базисна ставка и таван на осигурителните вноски и те са задължени да плащат вноски, изчислени най-малкото на минималната база. Те могат да изберат и по-висок размер, до предвидения максимум, и в последствие могат да го изменят в рамките на определените граници. При определени условия те могат доброволно да увеличат своите осигуровки, за да включат и застраховка срещу трудова злополука и професионални болести.

Самостоятелно заетите лица отговарят за плащането на своите социалноосигурителни вноски. Вноските на заетите лица се удържат от заплатите им и се превеждат на Националната социалноосигурителна каса от техния работодател, заедно с неговите вноски. Вноските за трудови злополуки и професионални болести се плащат единствено от работодателя.

Обезщетенията за дългосрочни грижи се финансират от Държавата, Автономните области (*Comunidades Autónomas*), със съдействието на Местните институции и участието на бенефициерите, където това е приложимо. Семейните обезщетения също се финансират от данъците.

Държавните служители трябва да плащат вноски на съответната осигурителна програма и пенсионен фонд.

Глава II: Здравни грижи

Кога имате право на здравни грижи?

Кой е осигурен?

- Регистрираните служители, които принадлежат към някоя социалноосигурителна схема и които са в равностойно положение. За целите на тези обезщетения, служителите се считат за напълно осигурени, дори в случай че работодателят им не е изпълнил своите задължения по отношение на осигуровките.
- Пенсионерите и лицата, получаващи периодични социалноосигурителни обезщетения.
- Безработни лица, които са изчерпали обезщетението или помощта за безработица

Достъп до здравно осигуряване имат и членовете на семействата на осигурените лица, при условие че пребивават в Испания, включително, при определени условия:

- съпругът/съпругата на осигуреното лице или лицето, съжителстващо с осигуреното лице за период от поне една година, както и децата на това лице.
- преките потомци или съпругът/съпругата на осигуреното лице, независимо от правния им статус, братята и сестрите на осигуреното лице, както и приемни деца, по-млади от 26 години или със степен на увреждане от най-малко 65%;
- осиновени деца и малолетни, отглеждани по време на процеса на осиновяване, по-млади от 26 години или със степен на увреждане от най-малко 65%;

Лицата, които са разделени или разведени или чийто брак е бил анулиран и не са осигурени по друг начин, могат да продължават да имат достъп до здравно осигуряване, докато основният бенефициер има право на здравни обезщетения.

Някои категории испански емигранти и някои от членовете на техните семейства, временно пребиваващи в Испания или след завръщането си могат да се присъединят към схемата на здравеопазване, в случай че нямат други права за здравни грижи.

Здравни грижи се предоставят и на законно пребиваващи, чийто доход не надвишава законово установения лимит. Съществуват подробни условия, които основно се отнасят до пребиваване и липсва на социалноосигурително покритие. Ако тези условия не са изпълнени, лицето може да има право единствено на спешна помощ в случай на сериозно заболяване или инцидент.

Осигуряване на базата на платена работа, която се приема за странична и не представлява основно средство за препитание, не е възможно.

Какво е покритието?

Здравни грижи

Националната здравноосигурителна система покрива домашно медицинско обслужване (*ayuda domiciliaria*, например за пенсионери или лица с увреждания), в здравен център и в (държавна или частна) болница, сключила договор с *Comunidades Autónomas* или INGESA.

Националната здравноосигурителна система покрива също болнично лечение и спешна помощ (с или без болнично лечение) в център по спешна медицина. При необходимост от линейка, разходите се покриват от националната здравноосигурителна система.

Националната здравноосигурителна система осигурява лекарства, хирургически протези, ортопедично оборудване и обикновени инвалидни колички. Тя не покрива зъбни протези или очила.

Рехабилитацията се осигурява безплатно, в случай че лекуващият лекар сметне, че е необходима от медицинска гледна точка. При определени условия е възможно и санаторно-курортно лечение.

По време на плаване корабите могат да получават медицински съвети чрез радиовръзка със Социалния институт за морски служители (*ISM*) по двадесет и четири часа в денонощието.

Специални схеми – Конкретни правила

Специалната социалноосигурителна схема за морските служители включва специални условия за инцидент или заболяване на борда на кораб или в чуждо пристанище.

Специални програми за лица с увреждания

Националната здравноосигурителна система предоставя здравни грижи и лекарства на лицата с увреждания, включително специализирани функционални и психотерапевтични програми за рехабилитация, психологическо лечение и консултация, общи и специални образователни програми, трудоустрояване, програми за професионална интеграция и т.н.

Лицата с увреждания над тригодишна възраст със степен на инвалидност над 33 процента, които не могат да използват обществен транспорт, имат право на помощ за мобилност или компенсации на транспортните разходи.

Как се осъществява достъпът до здравни грижи?

За да получите здравни грижи, трябва да представите вашата „потребителска карта за националната здравна система“ (*tarjeta de usuario del Sistema Nacional de Salud*).

Медицинското обслужване по принцип е безплатно, въпреки че зъболекарските услуги не са изцяло покрити. Лекарствата в случай на амбулаторно лечение са

безплатни за определени бенефициери, по-специално бенефициентите на неконтрибутивни пенсии, безработни лица, които са изчерпали обезщетението за безработица и лица, получаващи помощи за трудови злополуки или професионални болести. Други трябва да платят част от разходите (между 10 и 60 процента от цената, зависещо от доходът на бенефициента). Не се изисква плащане за лекарства, включени като част от болнично лечение.

Ако имате право на здравно осигуряване в качеството си на бенефициер на осигурено лице (обикновено като съпруг/съпруга) и вече не живеете заедно, можете да подадете заявление за здравноосигурителна карта за вас и вашите деца към дирекцията на Националния социалноосигурителен институт (*INSS*) във вашата провинция.

Здравни грижи се предоставят изключително от мрежата на Здравните центрове в автономните области (освен в Сеута и Мелия, където тя се осигурява от Националния институт по здравеопазване – *INGESA*) или утвърдени медицински центрове (*Centros médicos concertados*). Медицинското обслужване, предоставено от друг медицински център, обикновено не се покрива от националната здравноосигурителна система.

В случай че се нуждаете от консултация с общопрактикуващ лекар (*GP*), педиатър или зъболекар, можете да я получите директно. За консултация с друг специалист, трябва да бъдете препратени от вашия общопрактикуващ лекар (*GP*). Можете да изберете *GP* или педиатър в рамките на вашия здравноосигурителен район, в случай че неговият списък с пациенти не надхвърля определената за района квота. Освен при спешни случаи, за да постъпите в болница, трябва да бъдете препратен от специалист.

По принцип не съществува възможност за избор на болница. Пациентите са разпределени към определена болница според адреса си (с изключение на спешните случаи, при които се осигурява достъп до всяка болница).

Глава III: Парични обезщетения за болест

Кога имате право на парични обезщетения за болест?

Паричните обезщетения за болест за временна неработоспособност (*incapacidad temporal*) се изплащат на лица със социалноосигурителна схема, на които се е наложило да прекъснат работа поради заболяване или злополука.

За самостоятелно заетите селскостопански работници съществуват специални условия. Те имат възможност да сключат доброволна застраховка за парични обезщетения за болест. Те могат да сключат застраховка, включваща парични обезщетения за болест при заемане на тази длъжност или преди 1 октомври всяка година.

Можете да имате право на парични обезщетения за болест, в случай че сте плащали вноски за общо 180 дни през последните пет години.

Какво е покритието?

Парично обезщетение за болест

Обикновено обезщетения за временна неработоспособност се изплащат след период на изчакване от 3 дни. Работодателят плаща платен отпуск по болест от четвъртия до петнадесетия ден от отпуска по болест, след което паричните обезщетения за болест се изплащат от социалноосигурителната система.

Обезщетението се изплаща за максимум 365 дни, които могат да се удължат за още 180 дни, в случай че бъде удостоверено от лекар, че е възможно възстановяване в рамките на допълнителния период.

Паричното обезщетение за болест възлиза на 60 % на база изчисления (обикновено това е осигурителната база за предишния месец) и се изплаща от четвъртия ден след като лицето престане да работи, съгласно удостоверение от лекаря, до включително двадесетия ден (до петнадесетия ден се изплаща от работодателя). След това обезщетението е 75 % на база изчисления.

Съществува обезщетение за отглеждане на деца, засегнати от рак или други тежки заболявания (*Cuidado de menores afectados por cáncer u otra enfermedad grave*), предназначено за родители (включително осиновители, бъдещи осиновители или приемни родители), от които и двамата работят и които намаляват своите работни часове най-малко с 50 %, за да се грижат за детето, засегнато от тези заболявания, което налага дългосрочна хоспитализация. Правото да получава това обезщетение се дава само на единия от родителите.

Специални схеми – Конкретни правила

Обезщетенията за временна неработоспособност за самостоятелно заетите лица се изплащат от четвъртия ден на неработоспособността. Размерът на обезщетението е 60 процента от месечната осигурителна база от четвъртия до двадесетия ден и 75 процента на база изчисления след двадесет и първия ден.

Обезщетенията за временна неработоспособност се изплащат директно на самостоятелно заетите лица (в зависимост от случая, от *INSS* или от частен осигурителен фонд).

Как се осъществява достъпът до парични обезщетения за болест?

Нетрудоспособността трябва да се удостовери от лекар от Обществените здравни служби (*Servicios Públicos de Salud*). Удостоверението трябва да се издаде след медицински преглед и да бъде получено от работодателя в срок от три дни след изпращането му.

Глава IV: Обезщетения за майчинство и бащинство

Кога имате право на обезщетения за майчинство или бащинство?

Обезщетения в натура

Здравни грижи (*asistencia sanitaria*) се предоставят на заетите жени, пенсионери, приравнени групи и членовете на техните семейства (както е описано в частта относно здравеопазването).

Неосигурените чужденци ще получават здравни грижи по време на бременност, раждане и следродилния период.

Отпуск/обезщетения за майчинство

Обезщетението за риск по време на бременност (*riesgo durante el embarazo*) са предназначени за предпазване здравето на работещата майка или плода, докато нейният трудов договор е временно преустановен, защото се налага да смени работата си с подходяща за състоянието ѝ (или, в случай че е самостоятелно заета, да спре да работи) и това не е възможно в сегашните условия на заетостта ѝ.

Обезщетението за риск по време на кърмене (*riesgo durante la lactancia*) се изплаща на работещи майки, които кърмят и нямат възможност да продължат да работят нормално.

Обезщетения за майчинство се изплащат на всички регистрирани служители, които по силата на трудовото законодателство имат право на отпуск по майчинство за раждане, осиновяване или отглеждане на дете.

За да има право на зависещо от вноски обезщетение за майчинство (*subsídio por maternidad de naturaleza contributiva*) или обезщетение за бащинство (*subsídio por paternidad*), осигуреното лице трябва да е натрупало минимум

- 180 дни с платени вноски за седем години непосредствени преди раждането на детето (или, в случай на осиновяване или отглеждане на приемно дете, непосредствено преди административното/съдебното решение); или
- 360 дни с платени вноски през целия период на заетост.

Съществуват специални условия, които определят ситуацията за служители под 26-годишна възраст само в случай на майчинство.

Какво е покритието?

Обезщетения в натура

Бременните жени имат право на пренатална грижа, медицинска помощ по време на раждане и постнатална грижа. Болнично лечение е възможно в болниците от Националната здравна система (*Sistema Nacional de Salud*) или болниците, които са сключили договор с тази система.

Отпуск по майчинство/бащинство и обезщетение за майчинство/бащинство

Обезщетения за майчинство, зависещи от плащане на вноски, се предоставя за 16 седмици. Този период може да се удължи с още две седмици в случай на многоплодно раждане, осиновяване или грижи за приемно дете или за дете с увреждания. В случай че и двамата родители работят, бащата може да получи до 10 седмици отпуск. Този период се удължава в случай на преждевременно раждане или при болнично лечение на детето.

Възможно е да се комбинира отпуск за майчинство с работа на непълнен работен ден. Периодът на отпуска по майчинство може да се определи в съответствие с нуждите на майката, но в случай на биологично дете, отпускът през първите шест седмици след раждането на детето е задължителен.

Зависещи от вноски обезщетения за бащинство се предоставят за 13 дни (20 дни в определени случаи). Те могат да се продължат с още два дни за всяко дете в случай на многоплодно раждане, осиновяване или възлагане на грижи за приемно дете. От 1 януари 2013 г. размерът на отпуска по бащинство се увеличава на четири седмици.

Дневните обезщетения за майчинство и бащинство се изплащат за целия период, в който родителите имат право на това, и възлизат на 100 процента от базата за изчисляване. Тя се определя като резултат от разделянето на осигурителната база за месеца преди датата на отпуска на броя дни, съответстващи на тези вноски.

Обезщетение за майчинство, независимо от вноски (*subsídio por maternidad de naturaleza no contributiva*), се предоставя за срок от 42 дни (56 дни в определени случаи). То съответства на 100 процента от IPREM (Универсален публичен индикатор за приходите, *Indicador Público de Renta de Efectos Múltiples*).

Обезщетението за риск по време на бременност (*riesgo durante el embarazo*) се изчислява за всеки ден и се изплаща от деня на прекратяване на договора на бенефициера с такава цел и продължава за периода на неговото прекратяване. Размерът е 100 % от базата за изчисление, която е еднаква с тази за заболяване в случай на злополука при работа и професионална болест.

Размерът на обезщетението за риск при кърмене (*riesgo durante la lactancia*) е 100 % от вече посочената база за изчисление.

Как се осъществява достъпът до обезщетения за майчинство и бащинство?

За да получите здравни грижи, трябва да представите вашата „потребителска карта за националната здравна система“ (*tarjeta de usuario del Sistema Nacional de Salud*). Ако имате право на здравно осигуряване в качеството си на бенефициер на осигурено лице (обикновено като съпруг/съпруга) и вече не живеете заедно, можете да подадете заявление за здравноосигурителна карта за вас и вашите деца към дирекцията на Националния социалноосигурителен институт (*INSS*) във вашата провинция (вж. Също Частта относно здравни грижи).

Обезщетения за майчинство и бащинство, обезщетения за риск по време на бременност и риск по време на кърмене се изплащат директно от *INSS* или Социалния институт за морски служители (*ISM*) срещу подадено заявление.

Глава V: Обезщетения за инвалидност

Кога имате право на обезщетения за инвалидност?

Трайна неработоспособност

Даден служител се счита за трайно неработоспособен (*incapacidad permanente*), в случай че, след завършване на предписаното му лечение и получаване на медицинско удостоверение, служителят е физически или функционално неработоспособен до степен, която вероятно ще му попречи да извършва нормалната си трудова дейност до края на живота си.

Лицата над 65-годишна възраст, които имат право на пенсия за старост, нямат право да претендират за обезщетения за трайна неработоспособност за нараняване или заболяване, несвързани с работата му. При навършване на 65-годишна възраст обезщетението за трайна неработоспособност автоматично се превръща в пенсия за прослужено време. Това не изменя начина, по който се изплащат обезщетенията.

Трайна неработоспособност е и неработоспособността, която остава в с края на максималния период на временна неработоспособност. Трайната неработоспособност обикновено настъпва след временна неработоспособност.

За самостоятелно заетите лица се прилага специална схема.

Условия за допускане

За да получава обезщетения за трайна неработоспособност, лицето трябва да е регистрирано по социалноосигурителна схема или да има еквивалентен статус към момента на настъпване на неработоспособността. Това не се отнася за следните случаи: 1) когато инвалидността е причинена от трудова злополука или професионална болест и 2) когато пълната неработоспособност или тежката инвалидност не е в резултат на трудова злополука или професионална болест и служителят е плащал вноски в продължение на поне петнадесет години, три от които са през последните десет години преди настъпване на неработоспособността.

Не е определен минимален осигурителен период, когато неработоспособността е в резултат на злополука, несвързана с работата, трудова злополука или професионална болест. Когато неработоспособността не е следствие от професионално заболяване, служителят трябва да е плащал социалноосигурителни вноски през определен брой години, в зависимост от възрастта си. Редовно осигурените лица под 31-годишна възраст трябва да са били осигурени през поне една трета от периода между 16-годишна възраст и датата на настъпване на инвалидността.

Лицата над тази възраст трябва да са били осигурени през поне една четвърт от периода между 20-годишна възраст и събитието, предизвикващо неработоспособност, но не по-малко от пет години. Освен това, една пета от осигурителния период трябва да е през последните 10 години преди настъпване на инвалидността.

Лицата с увреждания, които не разполагат с достатъчно средства и никога не са плащали социалноосигурителни вноски или не са били осигурени достатъчно дълго, за да имат право на пенсия, зависеща от вноски, могат да получават пенсия за инвалидност, независеща от вноски, в случай че отговарят на определени условия.

Степен на неработоспособност

Общата социалноосигурителна схема разграничава четири нива на неработоспособност:

- частична трайна неработоспособност за изпълнение на нормалните трудови дейности (*incapacidad permanente parcial para la profesión habitual*), която дефинира, че сте в състояние да изпълнявате нормалната си трудова дейност с по-малко от две трети от нормалната ефективност,
- пълна трайна неработоспособност за изпълнение на нормалните трудови дейности (*incapacidad permanente total para la profesión habitual*), която дефинира, че не сте в състояние да изпълнявате нормалната си трудова дейност, но можете да извършвате друг тип работа,
- абсолютна трайна неработоспособност (*incapacidad permanente absoluta*), когато е налице пълна загуба на способност за извършване на каквато и да е трудова дейност,
- тежка инвалидност увреждане (*gran invalidez*), дефинирано като увреждане, което налага необходимост от постоянна помощ на лицето за повечето основни ежедневни дейности, напр. хранене, обличане и т.н.

Какво е покритието?

Парични обезщетения

В случай на частична трайна неработоспособност за нормално изпълнение на трудова дейност, обезщетението представлява еднократна компенсация, равна на 24 пъти базата за изчисляване на обезщетението за временна неработоспособност.

При пълна трайна неработоспособност обезщетението е пенсия, равна на 55 процента от съответната базата за изчисляване. За лицата, навършили 55-годишна възраст, за които е трудно да намерят работа, размерът на пенсията е увеличен на 75 процента от базата за изчисляване. По желание на бенефициера, пенсията може да бъде заменена от еднократно плащане в размер на 84 пъти месечната пенсия (минус 12 месеца за всяка година, с която възрастта на заявителя надвишава 54 години, но не по-малко от 12 месеца).

При абсолютна трайна неработоспособност за извършване на каквато и да е работа, обезщетението представлява пенсия, равна на 100 процента от базата за изчисляване.

При тежка инвалидност, обезщетението представлява пенсия, в размер на същата, изплащана за абсолютна трайна неработоспособност, плюс надбавка (45 процента от минималната осигурителна база за годината плюс 30 процента от осигурителната база на служителя).

Съществува минимален и максимален размер на пенсиите.

Рехабилитация

Предоставят се лечение (функционална рехабилитация, професионално ориентиране, професионално обучение (рехабилитация за обичайното занятие или преквалификация за друга професия).

Освен това, могат да се определят квоти за наемане на служители с увреждания (напр. два процента от работните места в компаниите с повече от 50 служители).

Компаниите, които наемат служители с увреждания, имат право на стимули под формата на облекчения във връзка със социалноосигурителните вноски. Насърчаването се дава под формата на субсидии и данъчни/ социалноосигурителни облекчения за схеми, по силата на които фирмите създават защитени работни места за служители с увреждания.

Как се осъществява достъпът до обезщетения за инвалидност?

Трайната неработоспособност се оценява от Атестационна комисия за инвалидност (*EVI*). Проверка на степента на инвалидност е възможна по всяко време до достигане на минималната пенсионна възраст.

Глава VI: Пенсии и обезщетения за старост

Кога имате право на обезщетения за старост?

Пенсии за прослужено време, зависещи от вноски

Лицата, навършили 65-годишна възраст, които са регистрирани към социалноосигурителна схема или имат еквивалентен статус (напр. недоброволно безработни), които са плащали социалноосигурителни вноски в продължение на поне 15 години – две от които през 15 години непосредствени преди пенсионирането си – и които се пенсионираат като наети лица, имат право на пенсия за прослужено време, зависеща от вноски (*pensión de jubilación*). Същият осигурителен период се изисква и за лицата, които към момента на пенсионирането си не са включени към схема за социално осигуряване или няма еквивалентен статус.

Има специфични разпоредби за самостоятелно заетите лица и за държавни служители.

Ранно пенсиониране, частични и гъвкави пенсии

Лицата с професии, класифицирани като вредни, токсични, нездравословни или рискови (миньори, железопътни служители, екипажи на самолети и морски служители), както и лица със степен на увреждане над 45 %, което предполага понижаване на продължителността на живота или в някои случаи 65 процента или повече, могат да се пенсионираат и да получават пълния размер на пенсията си преди навършване на 65-годишна възраст. Броят на „бонус дните“, давани на някои категории или специалности, се определя чрез прилагане на специален коефициент.

Лицата, внасяли осигуровки в частен пенсионен план преди 1967 г., мога да се пенсионираат на 60-годишна възраст с пропорционално намалена пенсия.

Служителите, внасяли осигуровки в продължение на 30 години, които са регистрирани в агенцията по заетостта и не са доброволно безработни, могат да кандидатстват за намалена пенсия при навършване на 61-годишна възраст.

Служителите имат право на частична пенсия (*pensión de jubilación parcial*) на 61-годишна възраст и до достигане на общоприетата пенсионна възраст, ако, наред с други изисквания:

- са сключили с работодателя си трудов договор на непълен работен ден, при намалено работно време и заплата с между 25 и 75 процента;
- работодателят едновременно сключва паралелен договор с лице, търсещо работа, чието работно време трябва да бъде задължително осигурено до датата на пенсионирането на служителя, когато то замества (това не е необходимо, когато пенсионерът с частична пенсия е навършил 65-годишна възраст).

Испания има и схема за гъвкава пенсия, при която лицата, получаващи пенсия за прослужено време, могат да работят на непълно работно време (между 25 и

75 процента от работното време), като в този случай пенсията ще бъде пропорционално намалена.

Пенсия за старост, независеща от вноските

Възрастните лица с ниски доходи, които никога не са плащали социалноосигурителни вноски или не са го правили достатъчно дълго, за да имат право на пенсия, зависеща от вноски, имат право на пенсия за старост, независеща от вноски.

Какво е покритието?

Пенсии за прослужено време, зависещи от вноски

При петнадесет години осигурителен стаж, пенсията възлиза на 50 процента от базата за изчисляване. Процентът се увеличава с по три пункта за всяка допълнителна година до двадесет и петата година и с по два пункта след 26-тата година, достигайки 100 процента след 35 години осигурителен стаж.

Базата за изчисление се определя чрез разделяне на осигурителната база на лицето за 180 месеца, предшестващи месеца преди неговото пенсиониране, на 210. Осигурителните бази за 24-те месеца непосредствено преди пенсионирането се отчитат при номинална стойност, а останалите се коригират въз основа на индекса на потребителските цени.

Служителите над 65-годишна възраст с повече от 15 години осигурителен стаж, които продължават да работят, имат право на два процента увеличение на пенсията си за всяка допълнителна година. Увеличението е три процента за всяка допълнителна година, в случай че те са натрупали повече от 40 години осигурителен стаж.

Определени са минимална пенсия (*pensión mínima*) и максимална пенсия (например 2522,89 € за месец). Пенсията се изплаща 14 пъти в годината.

Предпенсионни обезщетения

Това е област, която до голяма степен все още не е регулирана. Предпенсионните схеми са частни планове и нямат нищо общо с общите пенсии въз основа на социалното осигуряване. Въпреки че невнимателното използване на термина води до объркване, лицата с предпенсионни схеми в действителност не са пенсионери.

Предпенсионната схема може да се дефинира като споразумение между компанията и служител, който все още не е достигнал пенсионна възраст, с което последният престава да работи в замяна на осигурен доход, подобен на този, който той е получавал преди, до достигането ѝ. Фактът, че служителят е престанал да работи, не му дава право на пенсия за прослужено време. Тяхното финансово състояние се гарантира или чрез компенсации, плащани от компанията или чрез обезщетения и помощи за безработица, плащани от Националната публична служба по заетостта (*Servicio Público de Empleo Estatal, SPEE*) или чрез комбинация от двете. За този период, служителят подписва специално споразумение с Националната социалноосигурителна каса за плащане на социалноосигурителните му вноски до достигане на пенсионна възраст.

Как се осъществява достъпът до обезщетения за старост?

Обезщетението за старост трябва да се заяви в компетентната администрация за социална сигурност. Националният социалноосигурителен институт (*Instituto Nacional de la Seguridad Social - INSS*) отговаря за предоставянето и изчислението на пенсиите за прослужено време, зависещи от вноски, а Институтът за възрастни и социални услуги (*Instituto de Mayores y Servicios Sociales - IMSERSO*) управлява пенсиите, плащани по схемите, независещи от вноски, в рамките на Автономните области.

Глава VII: Обезщетения за преживели лица

Кога имате право на обезщетения за преживяло лице?

Условия за допускане

Помощи при смърт и пенсии за преживели лица се изплащат на преживели лица на починало осигурено лице, в случай че последното:

- е било регистрирано по социалноосигурителна схема или е било с еквивалентен статус и е плащало вноски за поне 500 дни през последните пет календарни години преди смъртта си. Това се отнася за случаите, в които смъртта не е настъпила вследствие на професионална болест. Не се изисква минимален осигурителен период, в случай че смъртта е настъпила вследствие на инцидент, несвързан с работното място, трудова злополука или професионална болест. Такъв не се изисква и за отпускане на пенсия за сирация;
- не е било регистрирано по социалноосигурителна схема и не е било с еквивалентен статус, но е плащало социалноосигурителни вноски за минимум 15 години;
- е получавало зависеща от вноски пенсия за прослужено време или пенсия за трайна неработоспособност;
- е получавало обезщетения за временна неработоспособност, риск по време на бременност, риск по време на кърмене, бащинство или майчинство или
- е изчезнало след трудова злополука или друг инцидент при обстоятелства, които предполагат смърт, и не е имало новини относно изчезналото лице в продължение на 90 дни след инцидента. В този случай преживелите лица нямат право на помощи при смърт.

Преживял съпруг/а

С някои изключения, съпругът/гата на починалия, който не е сключвал друг брак, има право на пенсия за преживяло лице. Това се отнася за преживелия съпруг, както и за тели, които са били разведени, разделени или чиито брак е бил анулиран. В някои случаи размерът на пенсията е пропорционален на продължителността на съвместния живот на съпрузите.

При определени условия, партньорът, който не е сключвал брак, има право на пенсия за вдовец или вдовица.

Преживели деца

Децата на починалото лице, независимо от правното естество на тяхната принадлежност, както и при определени условия децата на преживелите съпрузи, имат право на пенсия за сираци, в случай че към момента на смъртта на родителя им те са:

- ненавършили 21-годишна възраст или са над тази възраст, но не могат да работят поради абсолютна трайна неработоспособност или тежка инвалидност;
- са под 23-годишна възраст (или 25-годишна възраст, в случай че и двамата родители са починали), когато техните доходи не надвишават минималната заплата (*salario mínimo interprofesional*).

Други членове на семейството

Обезщетения под формата на пенсия или временни обезщетения могат да бъдат отпуснати на други членове на семейството (напр. родители, баби и дядовци, внуци, братя и сестри) при определени условия, в случай че те са били на издръжка на починалия, нямат право на пенсия и са живели с починалия минимум две години преди смъртта му.

Какво е покритието?

Пенсии за вдовци или вдовици

Размерът на тази пенсия (*pensión de viudedad*) се изчислява на базата на 52 процента от съответната база за изчисляване, която зависи от статуса на заетост на починалия (активно зает или пенсионер – за последното базата за изчисляване е същата като тази за пенсия за прослужено време или инвалидност) и причината за смъртта (свързана с работата или не). Когато бенефициерът издържа други лица и има определено ниво на доходите, този процент може да се увеличи до максимум 70 процента.

Изплащанията на пенсията се преустановяват, в случай че оцелелият съпруг сключи брак (с определени изключения, напр. ако той или тя е над 61 години или има степен на инвалидност над 65 % и съпругът/ съпругата има недостатъчни доходи).

Пенсия за сираци

Размерът на пенсията за всеки сирак (*pensión de orfandad*) се изчислява по същия начин като пенсията за вдовец или вдовица, като се приложи фактор от 20 процента от съответната база за изчисляване. В случай че няма преживял съпруг, размерът на отпуснатата му пенсия се добавя към пенсията за сираци (т.е. увеличение от 52 или до 70 процента).

В случай че има няколко бенефициера, сумата от пенсията за сираци и пенсията за вдовец/вдовица не може да надвишава 100 процента от базата за изчисляване (с някои изключения). Ако детето е изгубило и двамата си родители, може да се отпусне увеличение, което да се приложи само за пенсията, генерирана от единия от починалите родители.

Пенсията за сираци престава да се изплаща, когато детето достигне определена възраст. Същото може да се случи, в случай че неработоспособността, която е била основания за отпускане на пенсия, престане да съществува или бенефициерът бъде осиновен или сключи брак (в тези случаи правото на пенсия остава за лицата с абсолютна трайна неработоспособност или тежка инвалидност). Пенсията престава да се изплаща, в случай че бенефициерът почине или служител, който е бил изчезнал и е смятан за починал, бъде открит жив.

Пенсии и временни обезщетения за други членове на семейството

При наличие на определени условия се предвижда пенсия за членове на семейството (*pensión en favor de familiares*). Тя възлиза на 20 процента от базата за изчисляване.

Подобни правила се прилагат за временните обезщетения за членове на семейството, които се изплащат за период от максимум 12 месеца (*subsídio temporal en favor de familiares*).

С някои изключения, сумата от всички обезщетения за преживели лица не може да надвишава 100 процента от базата за изчисляване.

Помощи при смърт

Помощ при смърт (*auxilio por defunción*) се изплаща във всички случаи, независимо от причината за смъртта.

Помощта за смърт в размер на 45,10 € има за цел да покрие част от разходите за погребението. Това е единственото обезщетение, предоставяно от социалноосигурителната система с такава цел.

Как се осъществява достъпът до обезщетения за преживели лица?

Заявлението за обезщетения или пенсии за преживели лица се подава към компетентната социалноосигурителна администрация. Националният социалноосигурителен институт (*Instituto Nacional de la Seguridad Social - INSS*) отговаря за предоставянето на тези обезщетения.

Глава VIII: Обезщетения при трудови злополуки и професионални болести

Кога имате право на обезщетения за трудови злополуки и професионални болести?

Испанската социалноосигурителна система няма отделни условия за трудови злополуки и професионални болести. Въпреки това съответният служител ще получи определени обезщетения към описаните по-горе.

Трудовата злополука може да представлява телесна повреда, претърпяна от работника по време на работа или в резултат от работата му или болест, която не може да се класифицира като професионална, защото не е в официалния списък с професионални болести, но несъмнено е резултат от изпълнението на задълженията по време на работа. Инцидентите, претърпени *in itinere* (по пътя към или от работа) също се считат за свързани с работата.

Професионална болест е болест, която е включена в официалния списък с професионални болести и е свързана с основните дейности, които могат да доведат до такива болести.

Какво е покритието?

Здравни грижи

В по-голямата си част здравни грижи се предоставят, както е описано в частта за здравните грижи, във възможно по-широк обхват. Те обикновено се предоставят без плащане на допълнителни такси. Здравните грижи в някои случаи включват безплатни медицински продукти, както и всички обезщетения, свързани с рехабилитационни програми. Някои институции са специализирани в областта на лечението и рехабилитацията на потърпевши от трудови злополуки или професионални болести.

Парични обезщетения

Ако неработоспособността е в резултат на трудова злополука или професионална болест, служителите винаги се считат за лица, внасящи вноски и, в зависимост от конкретния случай, обезщетенията се изплащат или от работодателя или от социалноосигурителната служба. Не се изисква предишен осигурителен период.

Обикновено обезщетения за временна неработоспособност се изплащат след период на изчакване от три дни. Това не е валидно, в случай че временната неработоспособност е свързана с работата.

В случай на нараняване, свързано с работата, или професионална болест, обезщетенията се изплащат от деня, след който пациентът е преустановил работа, което е удостоверено от лекар (същото се отнася и за доброволно осигурените самостоятелно заети лица). Размерът на тези компенсации е 75 процента от базата за изчисляване.

В случай на временна неработоспособност, причинена от трудова злополука или професионална болест, компенсацията се изплаща съгласно правилата, описани в частта относно болест – парични обезщетения..

За обезщетения за трайна неработоспособност, моля отнесете се към частта за инвалидност.

В случай на постоянна телесна повреда, мутация или деформация вследствие на трудова злополука или професионална болест, които увреждат физически тялото, но не причиняват трайна неработоспособност (*lesiones permanentes no invalidantes*), може да се отпусне еднократно обезщетение, в случай че съответното нараняване е включено в официалния списък.

Специални еднократни плащания

В случай че трудова злополука или професионална болест предизвика смърт на осигуреното лице, към описаното в частта за преживели общо обезщетение за преживели лица се предоставя допълнителна еднократна помощ.

Преживелият съпруг и, в случай че е приложимо, партньор или бивш съпруг получава сума, равна на шест пъти съответната база за изчисляване. Всеки сирак получава еквивалента на базата за изчисляване, съответстваща на един месец. В случай че няма преживял съпруг, партньор или бивш съпруг, съответната сума се разделя между сираците. Ако няма съпруг или сираци, които имат право да получат помощи при обезщетение в случай на смърт и обезщетение за преживели лица и починалият живее с един или с двамата си родители, които издържа, те получават обезщетение в размер на дванадесет пъти месечната база за изчисление, в случай че и двамата са живи (и девет пъти, в случай че само единият е жив).

Небрежност на работодателя

Всички обезщетения, изплащани в случай на трудова злополука или професионална болест, се увеличават с 30 до 50 процента, в случай че инцидентът или смъртта са възникнали поради небрежност от страна на работодателя, който не е съблюдавал стриктно правилата за здравословни и безопасни условия на труд.

Обезщетенията, свързани с трудова злополука или професионални болести се изплащат, независимо дали работодателят е изпълнил своите осигурителни задължения към служителя.

Как се осъществява достъпът до обезщетенията за трудови злополуки и професионални болести?

Бенефициерът има право да избере лекар, но в случай че се налага лечение в болница, лечебното заведение му се определя.

Получаването на парични обезщетения се заявява към компетентната социалноосигурителна администрация (обикновено това е Националният социалноосигурителен институт, Instituto Nacional de la Seguridad Social - INSS).

Глава IX: Семейни обезщетения

Кога имате право на семейни обезщетения?

Лицата работещи и/или пребиваващи в Испания могат да имат право на семейни обезщетения за всяко издържано дете в семейството под 18-годишна възраст или над тази възраст, но със степен на инвалидност минимум 65 процента, както и непълнолетни приемни или в процес на осиновяване деца. Ако и двамата родители са починали или са изоставили децата си, обезщетенията се изплащат директно на децата.

Освен когато детето е инвалид, семейни обезщетения не се изплащат, когато семейните приходи надвишават определена сума (т.е. € 11 376,66, които се увеличават на € 17 122,59 за семейства с три издържани деца и с по € 2773,39 за всяко следващо дете).

Какво е покритието?

Обезщетението за деца (*prestaciones por hijo a cargo*) се изплаща 12 пъти годишно. Неговият размер варира според възрастта, и според това дали детето е с увреждания. Например, най-високо обезщетение (536,60€) се плаща за деца над 18-годишна възраст със степен на инвалидност над 75 %.

Първите две години от родителския отпуск (*excedencia por cuidado de hijo*), на който служителите имат право съгласно трудовото законодателство за грижа за всяко биологично, осиновено или приемно дете, или първата година от отпуска за оказване на грижи на член от семейството (*excedencia por cuidado de familiares*) до втора степен на кръвна връзка или по сватовство, който поради старост, злополука, болест или увреждане не може да бъде самостоятелен и няма приходи, се считат за осигурителен стаж за целите на социалното осигуряване във връзка с обезщетенията за майчинство, бащинство, трайна неработоспособност, пенсиониране, смърт и преживели лица.

Когато причината за отпуска е грижа за непълнолетно дете, а семейството, към което принадлежи детето, се счита за голямо, този осигурителен период е 30 месеца или 36 месеца, в случай че освен това семейството попада в специална категория.

Изплащат се и еднократни обезщетения в случай на многоплодно раждане или осиновявания, както и в случай на големи семейства, самотни родители или майки с увреждания.

Как се осъществява достъпът до семейни обезщетения?

Семейните обезщетения трябва да се изискват от компетентната социалноосигурителна администрация. Националният социалноосигурителен институт (*Instituto Nacional de la Seguridad Social - INSS*) е отговорен за предоставяне на всички семейни обезщетения (по всички схеми, включително специалната схема за морски служители).

Глава X: Безработица

Кога имате право на обезщетения за безработица?

Лицата, които са безработни, но са в състояния и желаят да работят, или такива, които са били съкратени, или чието работно време (и съответно заплата) са понижени с поне 10 процента (максимум 70 процента) в резултат на намаляване, имат право на обезщетения за безработица. Безработицата може да е пълна или частична. Обезщетенията за безработица са два типа: Обезщетения за безработица, зависещи от вноски и специална помощ за безработица.

Обезщетение за безработица

Дадено лице има право на обезщетение за безработица, в случай че:

- е регистрирано по социалноосигурителна схема, която покрива този риск, или е с еквивалентен статус;
- е безработно по смисъла на закона, активно търси работа и с готовност да приеме подходяща позиция;
- е плащало социалноосигурителни вноски за най-малко 360 дни през последните шест години, преди да стане безработно или преди края на своето задължение да плаща вноски;
- е над 16 и под 65-годишна възраст, освен ако все още не отговаря на условията за пенсия за прослужено време;
- не е налице едновременно дисквалифициращ фактор.

Помощ за безработица

Помощите за безработица се предоставят под формата на обезщетения за безработица и приходи за активна интеграция.

Възможно е плащане на специална **помощ за безработица** на лицата, които нямат право на обезщетения, зависещи от вноски, защото не са платили достатъчно осигурителни вноски, както и на лица, чието право за обезщетения, зависещи от вноски, е изтекло и те са все още безработни. Обезщетения, независещи от вноски, се изплащат само на лица, търсещи работа, чиито доходи са по-малко от 75 процента от месечната гарантирана минимална работна заплата (*salario mínimo interprofesional*), които са били регистрирани в агенцията по заетостта в продължение на един пълен месец и които не са отказали подходяща оферта за работа или програма за професионално обучение на *SPEE*.

Бенефициерът трябва също така да отговаря на други специални условия:

- той трябва да издържа други лица и да е с изчерпани права за задължителното зависещо от вноски обезщетение за безработица; или
- той трябва да е над 45-годишна възраст, да не издържа други лица и да е получавал зависещи от вноски обезщетения за период от минимум 24 месеца; или
- той трябва да е над 52-годишна възраст и да има друго право (различно от възраст) на пенсия за прослужено време; или
- той не трябва да има право на зависещо от вноски обезщетение за безработица, защото е плащал вноски за повече от три месеца (със семейни

отговорности) или повече от шест (без семейни отговорности), но по-малко от 12 месеца, или е емигрант, който се завръща от държава, с която не е сключена спогодба за осигуряване за безработица, или е освободен затворник.

Приход за активна интеграция може да бъде предоставен на продължително безработни лица над 45-годишна възраст (но под 65 години). Такъв може да бъде предоставен, наред с другото, и на емигранти над 45 години, които се завръщат от чужбина и които са работили извън страната за период от минимум шест месеца, на лица с увреждания и на жертви на сексуално или домашно насилие.

Какво е покритието?

Обезщетение за безработица

Размерът на обезщетението за безработица (*prestación por desempleo*) варира в рамките на минималния и максималния размер, в зависимост от броя издържани лица. Обезщетението в случай на пълна безработица е 70 процента от базата за изчисление за първите 180 дни и 60 процента от базата за изчисление след това. Базата за изчисление е усреднената база от осигурителните бази през предишните шест месеца. Определени са минимални и максимални обезщетения.

Обезщетенията за частична безработица са пропорционални намалени.

Лицата, които имат право на обезщетение за безработица, имат право на медицинско обслужване. Периодът, в който те получават обезщетение за безработица, се счита за осигурителен стаж по отношение на другите обезщетения за социална сигурност.

Периодът на обезщетенията за безработица зависи от времето, за което лицето е плащало социалноосигурителни вноски през последните шест години. Ако са плащани вноски за поне 360 дни, обезщетение за безработица може да се получава за срок от до четири месеца. Ако са плащани вноски за поне 2 160 дни, обезщетение за безработица може да се получава за срок от до две години.

Помощ за безработица

Специалните **помощи за безработица** (*subsídio por desempleo*) обикновено се изплащат за срок от шест месеца с възможност за удължаване за шестмесечни периоди, до максимум 18 месеца (в определени случаи е възможно допълнително удължаване). Лице над 52-годишна възраст, което отговаря на законовите изисквания, може да получава такава помощ докато започне да получава пенсия за прослужено време.

Като общо правило, независещата от вноски помощ за безработица отговаря на 80 процента от универсалния публичен индикатор за приходите (*Indicador Público de Renta de Efectos Múltiples, IPREM*). За продължително безработните лица над 45-годишна възраст, които са изчерпали възможността за получаване на зависещо от вноски обезщетение за срок от две години, съществува специална шестмесечна помощ, която, в зависимост от издържаните членове на семейството, варира от 80 до 133 процента от *IPREM*.

Бенефициерите имат право и на медицинско обслужване.

Приход за активна интеграция

Приход за активна интеграция (*Renta Activa de Inserción, RAI*) се предоставя в размер на 80 процента от актуалния *IPREM*. *IPREM* е в размер на 17.75 € на ден или 532,51 € на месец или 6390,13 € на година.

Приход за активна интеграция се изплаща за максимум 11 месеца.

Как се осъществява достъпът до обезщетения за безработица?

Всички обезщетения за безработица се управляват, изплащат и контролират от Държавната агенция по заетостта (*Servicio Público de Empleo Estatal, SPEE*), освен за лицата, попадащи под специалния режим за морски служители, чиито обезщетения се управляват от Социалния институт за морски служители (*ISM*).

Глава XI: Минимални средства

Кога имате право на обезщетения във връзка с минимални средства?

На лицата, намиращи се в определена ситуация на нужда, се предоставят финансирани от данъците независещи от вноски обезщетения въз основа на проверка на доходите. Обезщетенията не се отпускат по преценка и размерът им варира в зависимост от редица фактори.

Не съществува обща система за социални помощи без плащане на вноски. Въпреки това на определени категории лица, намиращи се в определена ситуация на нужда, се осигурява независещ от вноски минимум.

Конкретните условия за право на независещата от вноски пенсия за инвалидност са

- възраст: лицето трябва да е на минимум 18-годишна възраст и под 65-годишна възраст;
- пребиваване: лицето трябва да пребивава законно в Испания и да е пребивавало в Испания поне пет години, включително две календарни години преди датата на кандидатстване;
- степен на инвалидност или хронично заболяване от поне 65 процента;
- да няма достатъчно други доходи.

Конкретните условия за право на независещата от вноски пенсия за прослужено време са

- възраст: лицето трябва да е навършило 65 години;
- пребиваване: лицето трябва да живее в Испания и да е живяло в Испания в продължение на поне десет години между 16тия си рожден ден и датата на пенсиониране, включително две календарни години, непосредствено преди датата на кандидатстване, и
- да няма достатъчно други доходи.

Безработните лица, законно пребиваващи в Испания, могат да имат право на помощ за безработица под формата на обезщетения за безработица или приход за активна интеграция.

На испанските граждани, живеещи в чужбина, както и на завърнали се от чужбина, се предоставя определен минимум средства. За да има право на това, испанският гражданин трябва да живее в страна, в която не съществува система за социално осигуряване. Той трябва да е над 65-годишна възраст, за да има право на обезщетение за старост и между 16 и 65-годишна възраст, за да има право на обезщетение за инвалидност. Завърнали се лица над 65-годишна възраст могат да имат право на такива обезщетения, в случай че са испански граждани, родени в Испания и живели в страни, в които няма установена система за социално осигуряване, или са лица с испански произход, които са живели в Испания в продължение на осем години, преди да подадат заявление, и да са имали испанско гражданство за този период.

Какво е покритието?

Независеща от вноски пенсия за инвалидност

На всички живеещи в страната лица с увреждания се предоставя независеща от вноски пенсия за инвалидност (*pensión de invalidez no contributiva*), безплатна медицинска и фармацевтична грижа и допълнително социални услуги, дори и те никога да не са плащали социалноосигурителни вноски или да не са го правили достатъчно дълго, за да получат зависеща от вноски пенсия.

Лице с недостатъчно средства е лице, чийто сумарен годишен доход, е по-малко от 5007,80 €. Тази сума се коригира според размера на домашната единица (тя е по-висока, ако повече членове на семейството живеят заедно). Домашна единица (икономическа единица) съществува за всички случаи, в които бенефициерът живее с други лица, независимо дали са бенефициери или не, свързани с него чрез брак или кръвна връзка до второ ниво.

Пенсията се изчислява на годишна база (357,70 € за месец; 14 плащания т.е. 5007,80 € на година).

В случай че в една икономическа единица има повече от един бенефициер, размерът за всеки бенефициер се изчислява чрез разделяне на сумата на пенсията плюс 70 процента от пенсията, умножена по броя на бенефициерите минус един на броя на бенефициерите.

Годишните приходи или доходи на бенефициера не трябва да надвишават годишния размер на независещата от вноски пенсия с повече от 25 процента. В такъв случай независещата от вноски пенсия ще бъде пропорционално намалена. Независимо от това, сумата на пенсията не може да е под една четвърт от пълния размер на пенсията (т.е. 1251,95 € на година).

Когато степента на инвалидност е 75 или повече процента и за извършване на основните дейности се изисква помощ от други лица, към размера на пенсията се начислява надбавка в размер на 50 процента от размера ѝ.

Независеща от вноски пенсия за прослужено време

Всички пенсионери в нужда получават парични обезщетения, безплатна медицинска и фармацевтична грижа и допълнителни социални услуги, дори и те никога да не са плащали социалноосигурителни вноски или да не са го правили достатъчно дълго, за да получат зависеща от вноски пенсия.

Правилата за изчисление на независеща от вноски пенсия за инвалидност (спомената по-горе) се прилагат и за независещата от вноски пенсия за прослужено време (*pensión de jubilación no contributiva*).

Помощ за безработица

Изчислението на помощта за безработица и дохода за активно интегриране са описани в частта относно безработицата.

Минимум за испански граждани, живеещи в чужбина, и за завърнали се лица

Минимумът за испански граждани, живеещи в чужбина, и завърнали се лица (*prestación por razón de necesidad a favor de los españoles residentes en el exterior y retornados*) се изчислява по два начина. За испанските граждани, живеещи в чужбина, помощта се определя годишно от Националната служба за емиграция (*Dirección General de Emigración*). Завърналите се граждани имат право на размер, равняващ се на независещата от вноски пенсия за прослужено време. Този размер се плаща 12 пъти в годината (а не 14 пъти, както е при независещите от вноски пенсии за прослужено време).

Помощи за жилищни разходи

Помощите за жилищни разходи са насочени към облекчаване на разходите за наем, когато бенефициерът изпълнява, наред с другото, следните условия:

- има право на независеща от вноски пенсия за старост или инвалидност,
- няма собствено жилище,
- не е роднина до трето коляно на собственика.

Помощите за жилищни разходи възлизат на 525 € на година .

Социални услуги

Испанската система за социално осигуряване управлява следните социални услуги: места в старчески домове, домашна помощ, почивки и престои в спа центрове, мрежи от центрове и хостели за възрастни, места в центрове за лица с физически и умствени увреждания и здравни грижи (лечение и рехабилитация).

Морските служители, които във връзка с работата си трябва да останат за известно време на испанско пристанище, имат достъп до специални социални услуги, информация и финансова помощ в мрежата от „Домове за морски служители“ (*Casas del Mar*), които обхващат всички основни пристанища.

Как се осъществява достъпът до обезщетения за минимални средства?

Независещите от вноски пенсии за инвалидност и прослужено време се организират регионално, а минимумът за испански граждани, живеещи в чужбина и за завърналите се лица се организира централно.

Независещите от вноски пенсии се определят от Автономните области (*Comunidades Autónomas*), които изпълнява функциите на Института за възрастни социални услуги (*Instituto de Mayores y Servicios Sociales – IMSERSO*), прехвърлени към тях.

Бенефициерите на тези пенсии са задължени да докладват в рамките на 30 дни за изменения на статуса си, които биха могли да повлияят на правото и размера на пенсията. През първото тримесечие на всяка година те трябва да представят декларация за приходите на домашната единица за последната година. Тези данни могат да се сверят с данъчната администрация.

Помощите за безработица трябва да се заявяват в Държавната агенция по заетостта (*Servicio Público de Empleo Estatal – SPEE*), а минимумът за испански граждани, живеещи в чужбина, и завърнали се лица – в Националната служба за емиграция (*Dirección General de Emigración*).

Запитванията относно конкретни социални услуги трябва да се адресират до *IMSERSO*, а за морските служители – до Социалния институт за морски служители (*Instituto Social de la Marina - ISM*).

Като общо правило, бенефициерът е задължен да възстанови обезщетенията в случай на грешка, измама или неуведомяване на службите в случай на промяна на обстоятелствата.

Глава XII: Дългосрочни грижи

Кога имате право на дългосрочни грижи?

Лице, което е изгубило или изгуби своята физическа, умствена, интелектуална или сетивна независимост поради старост, заболяване или увреждане и за извършване на ежедневните си дейности се нуждае от помощ от друго лице (или, в случаите на лица с умствено увреждане или заболяване, други форми на защита за тяхната лична независимост), може да има право на обезщетение за дългосрочни грижи.

То се предоставя на испански граждани, законно пребиваващи в Испания поне пет години, две от които трябва да са непосредствено преди датата на подаване на заявлението. Завърнали се испански емигранти могат също да имат такова право. Завърнали се испански емигранти могат също да имат такова право.

Обезщетенията зависят от приходите и личната собственост, които не трябва да надвишават определено ниво. Друго условие е лицето да се нуждае от помощ поне веднъж дневно, за да може да изпълнява основните ежедневни дейности.

Разграничават се три нива на зависимост (*grados de dependencia*):

- Ниво I, средна зависимост (изисква се грижа поне веднъж дневно);
- Ниво II, висока зависимост (изисква се грижа повече от два пъти дневно);
- Ниво III, абсолютна зависимост (изисква се постоянна грижа).

Всяко ниво включва две допълнителни (под)нива.

Няма условия за възраст, но за децата под тригодишна възраст се прилагат специални правила.

Какво е покритието?

Могат да се предоставят обезщетения в натура или парични обезщетения. Не е възможен свободен избор между двете форми на обезщетения. Освен това не се допуска натрупване на парични обезщетения с обезщетения в натура; парични обезщетения се отпускат само в случаите, в които не е възможно да се осигурят обезщетения в натура (напр. поради неналичие на капацитет).

Обезщетения в натура

В рамките на обезщетенията в натура се предоставят различни форми на помощ в дома на зависимото лице. Бенефициерът може също да има право на дистанционна помощ и превантивни мерки.

Като форма на грижи с частично настаняване се предоставя престой в дневен или нощен център за грижи. Времетраенето и типа грижи зависи от индивидуалните нужди на бенефициера.

Специални институции, основни старчески домове и центрове за лица с увреждания, предоставят дългосрочни грижи с настаняване.

Може да се наложи бенефициерът да покрие част от разходите за услуги, но престоят зависи от типа и разхода за услугата и от личното финансово състояние на бенефициера.

Парични обезщетения

Размерът на паричните обезщетения за дългосрочни грижи е определен от закона и зависи от нивото на зависимост. Максималният месечен размер е 833.96 €.

Паричните обезщетения се намалява с размера на всяко друго обществени обезщетение или подобно по вид и предназначение. По-специално, паричните обезщетения за дългосрочни грижи не са съвместими с: Допълнителната зависеща от вноските сума, отпусната в случай на тежка инвалидност; независещите от вноски допълнителни суми за зависим син/дъщеря с увреждания над 18-годишна възраст със степен на инвалидност минимум 75 процента, изискващ/а помощ от друго лице; помощта (напр. независеща от вноските пенсия за инвалидност), предоставяна за помощ от трето лице.

Как се осъществява достъпът до дългосрочни грижи?

Атестационната комисия на Автономните области (*Comunidades Autónomas*), съставена от здравни и социални специалисти, оценява нивото на зависимост на базата на скала в съответствие с Международната класификация на функционирането, уврежданията и здравето (*ICF*) на Международната здравна организация. Възможно е извършване на периодични повторни оценки.

Грижи могат да се предоставят от професионални доставчици, като напр. държавни частни или полудържавни институции и лица, полагащи грижи по домовете. Роднините и лицата, близки на бенефициера, могат да изпълняват ролята на неформални обгрижващи.

На бенефициери, плащащи на неформални обгрижващи, се отпускат парични обезщетения. Последните задължително се покриват от Системата за социално осигуряване.

Приложение: Полезни адреси и интернет страници

По-подробна информация относно специалните условия и отделните обезщетения за социална сигурност в Испания може да бъде получена от публичните институти, управляващи системата за социално осигуряване.

За въпроси относно социалната сигурност, касаещи повече от една държава на ЕС, можете да търсите връзка с институцията в справочната служба на институциите, поддържана от Европейската комисия и достъпна на адрес: <http://ec.europa.eu/social-security-directory>.

Запитвания, касаещи последствията върху обезщетенията от осигуряване в две или повече държави-членки, следва да се изпращат до:

Министерство на заетостта и социалната сигурност

Ministerio de *Empleo y Seguridad Social*
Agustín de Bethencourt, 4
28071 Madrid
Тел.: +34 91 3630000
Факс: +34 91 5332996
Електронна поща: informacionmtin@meyss.es
<http://www.mtin.es>, <http://www.meyss.es>

Министерство на здравеопазването, социалните услуги и равноправието

Ministerio de Sanidad, *Servicios Sociales* e Igualdad
Paseo del Prado, 18-20
28071 Madrid
Тел.: +34 91 596 10 00
Факс: +34 91 596 44 80
Електронна поща: oiac@msssi.es
<http://www.msssi.es>

Национална социалноосигурителна каса

Tesorería General de la Seguridad Social
Plaza de los Astros, 5 y 7
28007 Madrid
Тел.: +34915038000
Факс: +3491 503841 +3491 5038412
<http://www.seg-social.es>

Национален социалноосигурителен институт

Instituto Nacional de la Seguridad Social
c/ Padre Damián, 4
28036 Madrid
Тел.: 34915688300
Факс: 34915640484
<http://www.seg-social.es>

Национален институт по здравеопазване

Instituto Nacional de Gestión Sanitaria

c/ Alcalá, 56

28071 Madrid

Тел.: +34 91 3380365

Факс: +34 91 3380853

Електронна поща: informacioningesa@ingesa.msssi.es

<http://www.ingesa.msssi.es>

Институт за хора в старческа възраст и социални услуги

Instituto de Mayores y de Servicios Sociales

Avda. de la Ilustración s/n con vta. A Ginzo de Limia, 58

28029 Madrid

Тел.: + 34 901 109 899

Факс: +34 91 7033981

Електронна поща: buzon@imserso.es

<http://www.imserso.es>

<http://www.dependencia.imserso.es>

Държавна агенция по заетостта

Servicio Público de Empleo Estatal

c/ Condesa de Venadito, 9

28027 Madrid

Тел.: +34 91 5859888

Факс: +34 91 4080017

Електронна поща: inem@inem.es

<http://www.sepe.es>

Социален институт за морски служители

Instituto Social de la Marina

C/ Genova, 24

28004 Madrid

Тел.: +34917006600

Факс: +34 91 7006716

<http://www.seg-social.es>